

مقدمه:

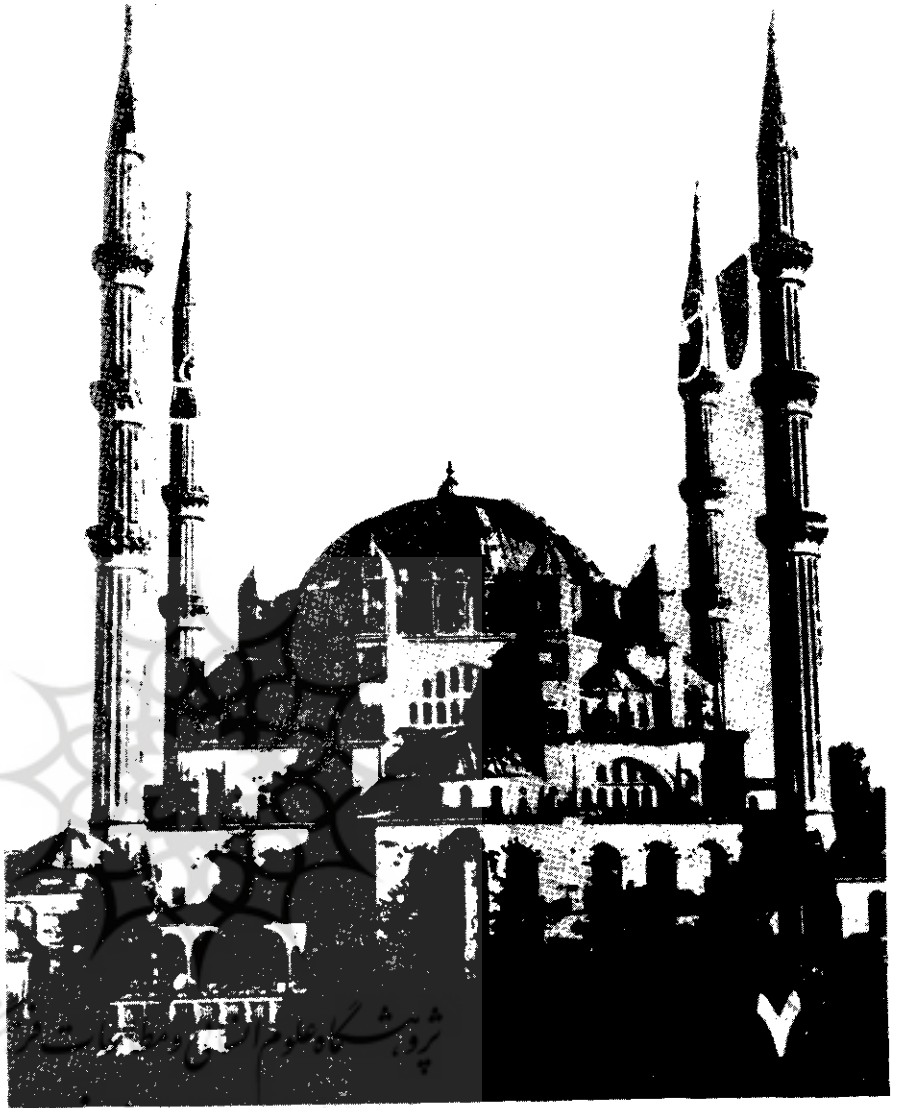
ویژگیهای آشکار ساختار اقتصادی کشورهای کمتر توسعه یافته و در حال توسعه عبارت است از ساختار دوگانه اجتماعی - اقتصادی، عملکرد محدود بازار کالاها و خدمات، و عدم کارایی عوامل زیربنایی در مجاری بازار.

این کشورها در خلال دوره انتقال از اقتصاد کشاورزی به جامعه صنعتی دچار کابوس می‌شوند. در این دوره تقریباً نصف درآمد ملی را بخش کشاورزی تأمین می‌کند و بیش از نصف جمعیت فعال در این بخش به کار اشتغال دارند؛ تقریباً نصف هزینه‌های مصرفی به مواد غذایی اختصاص دارد؛ نرخ درآمد سرانه پایین است؛ مواد خام از لحاظ صادرات حائز اهمیت است؛ و روابط بخشهای تولیدی با هم ضعیف است.

به دلیل توسعه اقتصادی یا صنعتی شدن، تغییرات کشاورزی و پیشرفت اجتناب ناپذیر است. به این دلیل، ضرورت دارد کشاورزی به نحوی توسعه پیدا کند که در کشورهای کمتر توسعه یافته رشد اقتصادی تحقق پذیرد. به این سبب نقش بازار تولید، نیروی انسانی و سرمایه در توسعه اقتصادی بسیار چشمگیر است. برای آنکه توسعه کشاورزی تسریع شود، باید از یک سیاست سالم قیمت گذاری استفاده کرد و زیر بناهای رضایتبخشی را در اختیار داشت.

در مرحله توسعه اقتصادی ابتدا قدرتهای اقتصادی و رفتار ناشی از آن بر جامعه تسلط دارد. ایجاد اصلاحات و سازماندهی امور برای شروع به کار ضروری می‌نماید. سرمایه گذاری بخش مهمی از درآمد ملی را به خود اختصاص

می‌دهد، در نتیجه پس‌انداز اندک داخلی برای سرمایه‌گذاری در زمینه فعالیتهای سرمایه‌بر (طلب)، لازم است از سرمایه‌های خارجی استفاده شود. یک یا چند بخش مونتاژ سازمان یافته به سرعت ایجاد می‌شود. بلافاصله برای حفظ تداوم توسعه یک ساختار سیاسی، اجتماعی و اداری برقرار می‌گردد و بازارها به سرعت رشد می‌کند.

مشکلات و سیاست تعاونی در ترکیه

نویسنده: دکتر احمد اوزچلیک Dr Ahmet Özcelik استاد یار دانشکده کشاورزی دانشگاه آنکارا، ترکیه
مترجم: دکتر غلامعلی سرمد

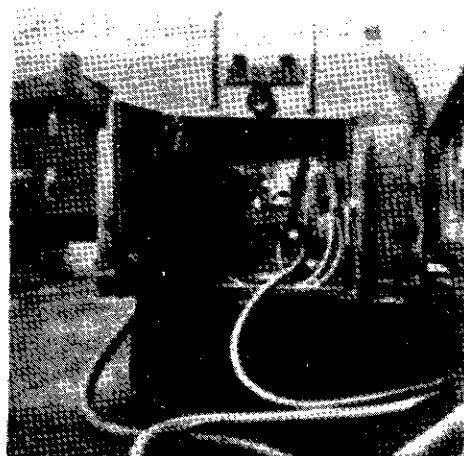
نسبت اعضای تعاونی‌های ترکیه در مقایسه با کشورهای پیشرفته و حتی برخی از کشورهای منطقه بالکان کمتر است. در سال ۱۹۸۹ کل جمعیت ترکیه ۵۵ میلیون نفر بود که ۱۵/۶۴ درصد آنها عضو تعاونی‌ها بودند. این نسبت در ایالات متحده آمریکا، کانادا، فنلاند و سوئد، رومانی، بلغارستان به ترتیب ۲۲، ۳۹، ۴۱، ۶۳، ۳۸ درصد است.

۱۹۸۰؛ تعداد تعاونیها ۷۲۴ ۴۲، عدهٔ
 عضاء ۳۲۰ ۵۰۷ ۵ نفر، تعداد اتحادیه‌ها
 ۱۸۹ و تعداد اتحادیه‌های مرکزی ۵ بود. به
 این ترتیب، در فاصلهٔ سالهای ۱۹۸۰ تا
 ۱۹۸۹ تعداد تعاونیها ۳۸ درصد و عدهٔ
 اعضای آن ۵۶ درصد افزایش یافته است. از
 سوی دیگر بسیاری از تعاونیهای دارای اعضای
 متعدد ولی فاقد قدرت باز هم می‌کوشند به
 حیات خود ادامه دهند. در دشواریهایی که تعاون
 پیشرفت کرده تعداد تعاونیها معدود اما عدهٔ
 اعضاء و قدرت آن بسیار زیاد است. در ترکیه
 نیز باید این سیاست دنبال شود.

از لحاظ انواع، تعاونیهای ترکیه را عمدتاً
 تعاونی مسکن تشکیل می‌دهد. پس از آن
 تعاونیهای توسعهٔ روستایی، تعاونیهای مصرف
 و بازاریابی، تعاونیهای اعتبار کشاورزی و
 تعاونیهای توسعهٔ جنگل که در روستاها
 قرار دارد ۹۵/۰۵ درصد این تعاونیها از
 قانون شمارهٔ ۱۱۶۳ تبیعت می‌کنند؛ ۴/۱۳
 درصد تابع قانون شماره ۱۵۸۱ با عنوان قانون
 تعاونیهای اعتبار کشاورزی و اتحادیه‌های
 مربوط هستند؛ ۰/۷۷ درصد از قانون شمارهٔ
 ۳۱۸۶ با نام قانون تعاونیهای فروش
 محصولات کشاورزی و اتحادیه‌های مربوط
 پیروی می‌کنند؛ و ۰/۰۳ درصد از قانون
 تعاونیهای فروش دخانیات و اتحادیه‌های
 مربوط تبیعت می‌کنند. به این ترتیب، قانون
 شمارهٔ ۱۱۶۳ بیشترین فعالیتهای تعاونی ترکیه
 را شامل می‌شود.

نسبت اعضای تعاونیهای ترکیه در مقایسه با
 کشورهای پیشرفته و حتی برخی از کشورهای
 منطقهٔ بالکان، کمتر است در سال ۱۹۸۹ کل
 جمعیت کشور ۵۵ میلیون نفر بود که
 ۱۵/۶۴ درصد آنها عضو تعاونیها بودند. در
 واقع چون عده‌ای از اعضای یک تعاونی در
 تعاونی یا تعاونیهای دیگر هم عضویت دارند،
 اگر نسبت اخیر را بر حسب اعضای خالص هر
 تعاونی محاسبه کنیم. به عدد کوچکی
 می‌رسیم. این نسبت در ایالات متحدهٔ آمریکا،
 کانادا، فنلاند و سوئد، رومانی و بلغارستان به
 ترتیب ۲۲، ۳۹، ۴۱، ۶۳، ۲۸ درصد است.

شماره ۳۱ / فروردین ۱۳۷۳ / تعاون / ۳۳

نهضت را به تأخیر انداخت.
 اقدامات نادرست نظیر داشتن تولید
 کنندگان ثروتمند به جای تولید کنندگانی با
 قدرت اقتصادی ضعیف، برای بهره‌مند شدن
 از خدمات و کمک به این نهضت و حمایت از
 سازمان، استفاده از تعاونیها برای اعزام
 کارگران به خارج از کشور؛ تأخیر در تهیهٔ
 قوانین؛ فقدان حمایت و علاقه به مشکلات و
 مسایل تعاونی و بی‌توجهی به این واقعیت که
 تعاونیها عبارت از مؤسساتی است که باید بر
 اساس اصول خاص خود فعالیت کند، موجب
 شد که اقدامات تعاونی ترکیه در سطح مطلوب
 ظاهر نشود.

در حال حاضر ایجاد و ادارهٔ تعاونی در
 ترکیه بر اساس چهار قانون مختلف صورت
 می‌گیرد در سال ۱۹۸۹ تعداد تعاونیهای فعال
 ۹۶۴ ۵۸ و عدهٔ اعضای آن
 ۳۴۰ ۵۹۹ ۸ نفر بود؛ در همان سال ۳۲۷
 اتحادیهٔ تعاونی و ۸ اتحادیهٔ مرکزی تعاون در
 این کشور وجود داشت. طبق آمارهای سال

برای افزایش نقش بازار در کشیدن بار
 سنگین توسعهٔ کشور، لازم است بازارهای
 داخلی در یک رقابت واقعی به شدت درگیر
 شوند. به بیان دیگر، می‌بایست مقررات بازار
 آزاد به مرحلهٔ عمل درآید. به همین دلیل،
 مجاری بازاریابی که پرداخت قیمتهای کلان
 توسط مصرف‌کننده و قدرت اندک پول
 پرداختی برای تأمین کالاهای مورد نظر از
 مشخصات آن است، به صورت جادهٔ ارتباط
 تولیدکننده و مصرف‌کننده در می‌آید ولی
 در بین راه عدهٔ زیادی واسطه پیدا می‌شوند که
 لازم است آنها را به خوبی سازماندهی کنند.
 کارهای تعاونی، که نوعی وسیله برای
 سازماندهی مجدد بازار و بازاریابی است،
 می‌تواند به عنوان یکی از ابزارهای توسعهٔ
 اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد.

تعاونیهایی که برای توسعهٔ کشورهای کمتر
 توسعه یافته پیشنهاد می‌شود باید وظایفی بر
 عهده بگیرد که از جملهٔ آن می‌توان به موارد
 زیر اشاره کرد: بازاریابی محصولات از طریق
 تعاونی برای دریافت بهای بیشتر؛ ایجاد
 تسهیلات برای استفاده از ماشین؛ تأمین اعتبار با
 سود کم، و تهیهٔ مواد تولیدی و مصرفی به
 قیمت معقول برای اعضای تعاونی.

برای تأمین نیازهای توده‌های عظیم
 کارگران صنعتی به مواد مصرفی، یا برآوردن
 نیازهایی که معلول اصلاحات صنعتی انگلیس
 بود در سال ۱۸۴۴ یک تعاونی به رهبری
 کارگران تأسیس شد؛ این عمل به سرعت در
 سراسر جهان گسترش یافت و به شهرت رسید
 و به صورت بزرگترین روند تحول اجتماعی،
 اقتصادی جهان درآمد. این روند از سال
 ۱۹۱۱ در ترکیه آغاز شد و مخصوصاً در
 دههٔ ۱۹۳۰ اهمیت ویژه‌ای کسب کرد. با
 اینهمه نمی‌توان گفت تعاونیهایی که در این
 سالها بوجود آمد مبدع اصول کار تعاونی است
 یا این اصول را رعایت می‌کرد. این تعاونیها
 عمدتاً توسط دولت ایجاد می‌شد. اما بعدها
 غلط بودن سیاستهای تعاونی آشکار شد و این
 واقعیت که تعاونیها به صورت ابزاری برای
 نبرد مسلکی در آمده، اتخاذ و توسعهٔ این

هرچند می‌توان وضعیت تعاونی یک کشور را بر اساس اطلاعات مرتبط با تعداد تعاونیها و عدۀ اعضاء آن مشخص کرد، اما این عمل کافی نیست. اگر تعاونیها براساس نقش آنها در اقتصاد کشور و اثر بخشی آنها در بازار مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد، معلوم می‌شود که اقدامات تعاونی ترکیه چقدر نامناسب است.

۲- مشکلات تعاونیها

دلایل تأخیر در توسعه نهضت تعاون ترکیه را می‌توان بدین شرح دسته‌بندی کرد: فقدان آگاهی مردم؛ نبودن گزارشهای علمی؛ مشکلات مالی؛ عدم تداوم رابطه دولت با تعاونیها؛ مسئله سازماندهی؛ مشکل آموزش و تحقیق؛ مسئله بازرسی و کنترل و فقدان همکاری بین تعاونیها.

۱-۲: آگاهی مردم

مشکل اساسی توسعه نهضت تعاون ترکیه فقدان آگاهی تولیدکننده و مصرف‌کننده است. اصول همکاری و همیاری متقابل که در امپراتوری عثمانی وجود داشت، قابل تبدیل به سازمانهای اجتماعی و اقتصادی نبود و نمی‌شد آن را به نفع جامعه ادامه داد. در کارهای تعاونی فقدان علاقه‌مندی دولت و قوانین حاکم بر اقدامات تعاونی به چشم می‌خورد. نهضت تعاونی که در قرن نوزدهم در کشورهای اروپایی آغاز شد، در نخستین سالهای قرن بیستم به ترکیه رسید، در آغاز بخت توسعه نداشت، و در همان قالب اقدامات زمان امپراتوری سیر می‌کرد. برای مثال علی‌رغم نتایج سودمند تعاونیهای مصرف در شروع این نهضت، اقدامات در جریان چندان دوام نیافت، زیرا در آغاز خدمات به گروه خاصی ارائه می‌شد و به عوام الناس تعلق نمی‌گرفت؛ در نتیجه، بخت توسعه تعاون کم می‌شد. بی‌شک ناتوانی در استفاده از منابع انفرادی به صورت یک کل، تحقق تلاشهای تعاونی را به تأخیر انداخت و منافع اقتصادی حاصل از تجمع منابع حاصل نشد. به این ترتیب نه می‌شد نیازهای اقتصادی را

ارزشیابی نتایج این بررسی از ضرورت ایجاد تعاونی و اداره موفقیت آمیز آن حکایت داشته باشد می‌توان مبانی تأسیس آن را پایه‌گذاری کرد.

در ترکیه معمولاً چنین مطالعه‌ای که کلیۀ ابعاد قضیه را بپوشاند انجام نمی‌شود و در نتیجه تعاونیها بدون هیچ ملاحظه‌ای در خلاء تأسیس می‌گردد و در نتیجه نمی‌توان مشخص کرد که در آینده چه اندازه موفق خواهند بود. مخصوصاً تعاونیهای مستقر در مراکز روستایی در تهیه اینگونه گزارشهای مطالعاتی مشکلاتی دارند. اگر دولت نسبت به انجام این مطالعات با صرف هزینه‌های کم اما به شیوه‌ای واقع بینانه اقدام کند و یک مؤسسه ویژه را برای کمک به کسانی که می‌خواهند تعاونی ایجاد کنند و نیز برای انتشار گزارشهای مفید برای استفاده عامۀ مردم، مأمور کند نتایج حاصل از آن قابل ملاحظه خواهد بود.

۳-۲ امور مالی

کمبود سرمایه که از مشکلات اساسی تعاونیهای ترکیه محسوب می‌شود، جنبۀ مزمن پیدا کرده است مطالعه‌ای که در سال ۱۹۸۸ درباره تعاونیهای مصرف کارگری انجام شد، نشان داد که عدم کفایت سرمایه، مشکل اصلی تعاونیها است. در ترکیه ارزش اسمی هر سهم در تعاونی ۱۰۰۰۰ لیر ترکیه است و هر عضو می‌تواند حداکثر خرید ۱۰۰۰ سهم را تعهد کند. اشخاصی که در رده‌های بالای سلسله مراتب تعاونی عضویت دارند، می‌توانند حداقل خرید ۵۰ سهم را تعهد کنند. مصوبۀ هیأت وزیران می‌گوید که سهام هر عضو می‌تواند ده برابر شود. به طور کلی، اعضایی تعاونیها سهام معدودی می‌خرند و حتی در پرداخت بهای سهامی که خرید آن را تعهد کرده‌اند، مشکلاتی دارند. در نتیجه، سهام اعضایی تعاونی که مهمترین منبع تأمین سرمایه محسوب می‌شود. بسیار کم است. به علاوه به دلیل کم بودن سرمایه دولت برای این منظور فقدان سازمانهای مالی بخش خصوصی برای تأمین اعتبار تعاونیها، و کمبود حجم معاملات

به شیوه‌ای مطلوب برآورد ساخت، نه در قیمتها تأثیر گذاشت، و نه کیفیت خدمات را بهبود بخشید. به دلیل کمبود عدۀ تعاونیها و مشارکت اعضای آن در کارها و نیز ناتوانی اعضای تعاونیها در انجام مسئولیتهای خود، کارآیی تعاونیها به مرحله‌ای رسید که خواستهای اعضاء را برآورد و یا افراد جدیدی را به تعاونیها جذب کند.

۲-۲: مطالعات عملی

پیش از ایجاد تعاونی در یک منطقه لازم است در این زمینه مطالعه شود که آیا مردمان ساکن آن منطقه از لحاظ اقتصادی و اجتماعی از این اقدام بهره‌مند خواهد شد یا خیر. همچنین، ضرورت ایجاد تعاونی، حجم فعالیتها، آن، تجزیه و تحلیل بازار موجود، تجهیزات و تأسیسات مورد نیاز، سرمایه مالی لازم، سرمایه مصرفی برای اداره تعاونی و منابع تأمین آن، هزینه‌های عملیاتی و مدیران و کارکنان باید قبلاً مورد بررسی قرار گیرد. اگر

دلایل تأخیر در توسعه نهضت تعاون ترکیه شامل: فقدان آگاهی مردم، نبودن گزارش‌های علمی، مشکلات مالی، عدم تداوم رابطه دولت با تعاونی‌ها، مسئله سازماندهی، مشکل آموزش و تحقیق، مسئله کنترل و بازرسی و فقدان همکاری بین تعاونی‌ها، می‌باشد.

در نتیجه محدود بودن اعضاء، تعاونی‌ها با مشکلات مالی مواجه هستند.

افزایش روز افزون نرخ بهره در نتیجه افزایش تورم باعث شده تا نتوان مسایل مالی تعاونی‌ها را به صورت وام یا اعتبار حل کرد در بسیاری از کشورهایی که تعاونی‌ها پیشرفته‌اند، تأمین مالی آنها از طریق بانکهای تعاونی و شرکتهای بیمه تعاونی تحقق می‌پذیرد. اما در ترکیه هر چند مقررات قانونی تأسیس بانک تعاون تدوین شده ولی هنوز چنین بانکی تأسیس نشده است. اگرچه در این کشور سازمانهای بزرگ صنعتی بانک اختصاصی دارند، اما ضرورت وجود بانک برای تعاونی‌ها و جمع‌آوری سرمایه توسط آن آشکار شده ولی متحقق نشده است. در ماده ۳۸ قانون شماره ۳۴۷۶ آمده است. پس از توزیع حداقل ۵۰ درصد سود ویژه، مجمع عمومی می‌تواند چنین مقرر دارد که سود سهام، که حداکثر آن معادل سود پرداختی دولت به اسناد بهادار است، به سهامداران تعاونی که سرمایه آن را تأمین کرده‌اند، پرداخت گردد. هدف این ماده تأمین اعتبار برای تعاونی‌ها است.

ناکافی بودن سرمایه تعاونی‌ها موجب می‌شود که در نتیجه تأمین بودجه توسط دولت، نظارت و بازرسی به عهده دولت گذاشته شود. در واقع، دولت سرمایه بلند مدت، اعتبارات ارزان قیمت به صورت کمک بلاعوض، تخفیف یا بخشودگیهای مالیاتی و دیگر شیوه‌های کمک به تعاونی را مورد توجه قرار می‌دهد تارفته رفته تعاونی روی پای خود بایستد. برای پر کردن شکاف تأمین مالی تعاونیهای بخش کشاورزی، تعاونیهای مزبور ناچارند سپرده‌هایی را جذب کنند. به علاوه، تعاونی‌ها می‌توانند این سپرده‌ها را از مناطق

دولت می‌تواند از تعاونی‌هایی که از لحاظ خرید و تأمین لوازم و جنبه‌های دیگر از کمک آن برخوردار می‌شوند، به نحو مطلوب استفاده کند و بدین ترتیب آنها را به صورت ابزاری برای اعمال نظرات سیاسی خود در آورد.

این واقعیت که در نتیجه دخالت دولت خدمات تعاونیها در اختیار کسانی قرار می‌گیرد که عضو تعاونی نیستند، از نفوذ اعضای تعاونی در عملیات آن می‌کاهد و آثار منفی دارد، زیرا بین عضو و غیر عضو تمایزی وجود ندارد.

برای آنکه نهضت تعاون ترکیه بهبود حاصل کند، دولت باید حامی این نهضت باشد و اجازه دهد کلیه تصمیمات مربوط به مدیریت و عملیات اجرایی تعاونی‌ها به اعضای آنها واگذار گردد. هدف این حمایت باید تأیید و تقویت کلیه تلاشهایی باشد که در راه توسعه اجتماعی و اقتصادی تعاونی‌ها در یک کشور در حال توسعه براساس قانون اساسی برداشته می‌شود.

به طور اخص، دولت باید در زمان تشکیل و سازماندهی تعاونی‌ها کمک مالی در اختیار آنها بگذارد؛ ایجاد مؤسساتی برای آموزش تعاون و تجدید نظر در قوانین موجود برای رفع نیازها از دیگر اقدامات دولت است.

دولت بر تعاونی‌هایی که از کمک مالی آن برخوردار می‌شوند، نظارت و نفوذ دارد. برای مثال می‌توان از دو نمونه تعاونی مهم کشور یعنی تعاونیهای اعتبار کشاورزی و تعاونیهای فروش محصولات کشاورزی نام برد. مدیران عامل هر دو نوع تعاونی توسط وزرای مربوط منصوب می‌شوند، در حالی که این امر با روحیه مردمی (دموکراتیک) حاکم بر تعاونیها مغایرت دارد. لازم است تعاونی‌ها این نکته را بیاموزند که پس از تهیه مقدمات برای تشکیل و سازماندهی و کسب قدرت روی پای خود بایستند. لازم است از دخالت شدید دولت در تعاونی‌ها اجتناب شود و در عوض اصول خودگردانی و خود تصمیم‌گیری به عنوان مبانی نهضت تعاون، محرز گردد.

تولید کننده کالاهای نامرغوب را به

روستایی یعنی از جاهایی که بانکها آنقدرها نفوذ ندارند، گردآوری کنند.

۴-۲: عدم تداوم رابطه دولت با تعاونیها

می‌توان گفت که در ترکیه تعاونی‌ها آنقدرها مورد توجه دولت نیست. دولت با تعاونی‌هایی که در زمینه کشاورزی فعال باشند، رابطه‌ای نزدیکتر دارد. در حالی که تعاونیهای اخیر به موجب قوانین دهه ۱۹۳۰ امکان توسعه فعالیت پیدا کردند، و شرایط روز این امکانات را تسریع کرد. نخستین قانونی که به تعاونیها کمک کرد تا در راه سازماندهی و توسعه گام بردارند، در سال ۱۹۶۹ وضع شد. در کشورهای پیشرفته، دانشگاهها، دانشکده‌ها، دیگر مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی خاصی برای آموزش تعاون وجود دارد. در ترکیه معدودی دانشگاه، اینگونه دوره‌های آموزشی را در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد ارائه می‌کنند و به اعضای تعاونی‌ها آموزشهایی عرضه می‌دارند، اما این اعضاء معمولاً به رده‌های بالای تعاونی‌ها تعلق دارند یا از داوطلبان انفرادی یا مؤسسات ویژه انتخاب می‌شوند.

وزارت کشاورزی، جنگلداری و امور روستاها مسئولیت تعاونیهای کشاورزی و اعضای رده بالای آن را بر عهده دارد، در صورتی که طبق قانون شماره ۳۴۷۶ این مسئولیت در خصوص سایر تعاونی‌ها به وزارت صنایع و بازرگانی واگذار شده است. این دو وزارتخانه می‌توانند بر تعاونیهای زیر پوشش خود نظارت و بازرسی داشته باشند. با اینهمه تقریباً به دشواری می‌توان گفت که بازرسی اعمال شده رضایبخش است. در نتیجه، تأثیر آن بر دستاوردهای تعاونی شدید نیست.

تعاونی و کالاهای مرغوب را به تجار آزاد می‌فروشد، زیرا اگر بخواهد در قالب مقررات موجود کالاها را به تعاونیهای خرید محصولات کشاورزی بفروشد، متضرر می‌شود. به این ترتیب تعاونیها نمی‌توانند در بازارهای خارجی خودنمایی کنند. به بیان ساده‌تر، تا دخالت دولت وجود داشته باشد، تعاونگری واقعی و کارهای ابداعی مربوط تحقق نخواهد یافت.

طبق برنامه سال ۱۹۸۹ مجموعه عملیات تعاونیهای اعتبار کشاورزی و تعاونیهای خرید محصولات کشاورزی باید بر اصول تعاونی مبتنی باشد به نحوی که خرید اضافی تعاونیهای اخیر توسط مسئولین امور دولتی انجام شود. این مقررات به طور کامل و مؤثر اجرا نشده است.

برای ایجاد هماهنگی و ارائه خدمات مؤثر بهتر است کلیه تعاونیها، زیر پوشش وزارتخانه‌ای مستقل به نام وزارت تعاون یا یک معاونت تعاون، وابسته به نخست وزیر قرار گیرد.

۵-۲: سازماندهی بهتر

تعداد تعاونیهای کشاورزی و دیگر انواع تعاونی در ترکیه بسیار زیاد است. چون در زمینه سازماندهی تعاونیها اقدامات مهمی صورت نگرفته، تعاونیها نمی‌توانند به فعالیتهای کوچک و کم حاصل نپردازند، و در نتیجه از اقدامات اخیر متضرر می‌شوند.

در ماده ۷۰ قانون شماره ۱۱۶۳ سازمانهای عمودی به صورت اتحادیه‌های منطقه‌ای، اتحادیه‌های مرکزی تعاون، و اتحادیه ملی تعاونیهای ترکیه پیش بینی شده تا حامی منافع مشترک تعاونیها باشد؛ برای تحقق اهداف آنها به فعالیتهای اقتصادی بپردازد؛ با هماهنگی ساختن فعالیتهای بر تعاونیها نظارت شود؛ بین تعاونیها و کشورهای خارجی ارتباط برقرار گردد؛ توسعه تعاون تحقق یابد؛ و در زمینه کارهای تعاونی آموزش و توصیه‌های لازم ارائه گردد. در واقع سازماندهی تعاونیهای ترکیه در سطح اتحادیه‌های مرکزی موفق بوده است. در حال حاضر، اتحادیه‌های مرکزی تعاونیهای اعتبار کشاورزی، تعاونیهای

تضمین تولیدات صنعتی دستی و تعاونیهای مسکن سازماندهی شده است. با اینهمه اتحادیه‌های مرکزی تعاونیهای عمران روستایی و نیز تعاونیهای فروش محصولات کشاورزی را متحمل کرده‌اند.

از آنجا که سازماندهی عمودی تعاونیهای ترکیه موفق نبوده، نیل به وظایف مهم زیر امکان پذیر نبوده است. این وظایف عبارتند از: مؤثر بودن تأثیر و رقابت تعاونیها و رفع نیازهای اعضا و به صورت رضایتبخش؛ امکان فعالیت در زمانهای افزایش تولید یا کاهش قیمتها، بهبود ساختار قیمت‌گذاری؛ تأثیر گذاری در مبادلات بازار به نفع اعضای تعاونیها؛ دارا بودن قدرت رقابت در سطح بالا؛ ایجاد هماهنگی بین تولید و مصرف و ایفای نقش در ایجاد بازار.

به این ترتیب، فعالیتهای تعاونی ترکیه هنگامی توسعه خواهد یافت و در اقتصاد کشور نقش مؤثر خواهد داشت که سازماندهی بهتر تحقق یابد. در غیر این صورت تعاونیها همواره از بخش بازرگانی که با آن رقابت می‌کنند عقب خواهند ماند و مخصوصاً در بازار آزاد نقش نخواهند داشت.

۶-۲: آموزش و تحقیق

آموزش در توفیق نهضت تعاون نقش مهمی دارد و ضرورت آن هر روز زیاده‌تر می‌شود.

هدف آموزش تعاون، اجرای سالم کارهای تعاونی است. به این دلیل به اعضای تعاونیها و مدیران، اصول و روشهای فعالیت تعاونی آموزش داده می‌شود و اشخاص غیر عضو از فعالیت تعاونی آگاد می‌گردند. در سطح ملی، آموزش تعاون توسط دولت و تعاونیها تأمین می‌شود؛ این وظیفه را در سطح بین‌المللی سازمانهای مرتبط به فعالیتهای تعاونی برعهده دارند و این سازمانها به طور کلی حامی آموزش مزبور هستند.

علی‌رغم اهمیت آموزش تعاون برای ترکیه، این امر آنقدرها مورد توجه قرار نگرفته است. مدرسه متوسطه الشهیر (Alasehir) که

برای آموزش تعاون در سال ۱۹۸۸ تأسیس شد، یک اقدام اساسی در این راه بود. بهتر است فعالیتها و موضوعات تعاونی به صورت گسترده در مراکز آموزش عالی تدریس شود و در برنامه‌های دوره متوسطه نیز موضوعهایی از این دست بگنجانند. اگر برای آموزش و فعالیت تعاونی یک دانشکده تخصصی وجود داشته باشد، می‌توان کارکنان بخش تعاونی را در آن آموزش داد.

شایسته است با شرکت و همیاری مدیران سازمانهای بزرگ و وزارتخانه‌های مربوط برنامه‌های همیشگی آموزش تعاون تدوین و اجرا گردد. همچنین، وسایل ارتباط جمعی، از جمله رادیو و تلویزیون و مطبوعات، می‌توانند در آگاه کرده مردم از تعاون و فعالیتهای آن نقش قابل ملاحظه‌ای داشته باشند.

در ترکیه تحقیق پیرامون مدیریت تعاونیها بسیار محدود است. لازم است دانشگاهها و دیگر سازمانهای مربوط برای انجام این تحقیقات همکاری کنند. به علاوه شایسته است برای انجام تحقیقات مزبور مؤسسات پژوهش ویژه تأسیس شود، همچنین سازمانهای اجرایی باید از نتایج این تحقیقات فعالانه استفاده کنند انتشار تحقیقات علمی و ارائه نتایج تحقیقات به تعاونیها بسیار سودمند است.

در حالی که لازم است تعداد نشریه‌های ادواری تعاونی افزایش یابد، می‌بایست محتوای آن رضایتبخش‌تر و پاسخگوی نیاز کارکنان تعاونیها باشد.

۲-۲: بازرسی

بازرسی یکی از مهمترین عوامل پیشرفت تعاون است بازرسی تعاونیها به دو صورت انجام می‌شود یکی از این روشها توسط شورای بازرسی هر تعاونی و دیگری بازرسی دولت است. بازرسانی که از بین اعضای تعاونی انتخاب می‌شوند، باید در زمینه کارهای تعاونی دانش و تجربه کافی داشته باشند. بازرسی داخلی به شیوه‌ای که در تعاونیهای ترکیه رواج دارد، برای توفیق کارهای تعاونی رضایتبخش نیست. مشکلات شوراهای

بازرسی مشابه مسایلی است که هیأت مدیره‌های تعاونی دارند.

راه‌حل مسئله بازرسی را باید در آن دسته از سازمانهای تعاونی جستجو کرد که برای هماهنگی عمودی به شیوه‌ای مؤثرتر و با کیفیت بهتر سازماندهی شده است. سازمانهای رده‌های بالاتر که در مقیاس گسترده فعالیت می‌کنند، برای اعمال بازرسی بهتر امکانات زیادتری دارند.

بازرسی دولت بر تعاونیها به مطالعه درباره قراردادها، عمده و مصوب؛ داشتن نماینده در جلسات مجمع عمومی؛ و وارد کردن بازرسان به کنترل عملیات و حسابداری تعاونیها خلاصه می‌شود. به این دلیل بازرسی دولت هم پیچیده و هم ناموفق است.

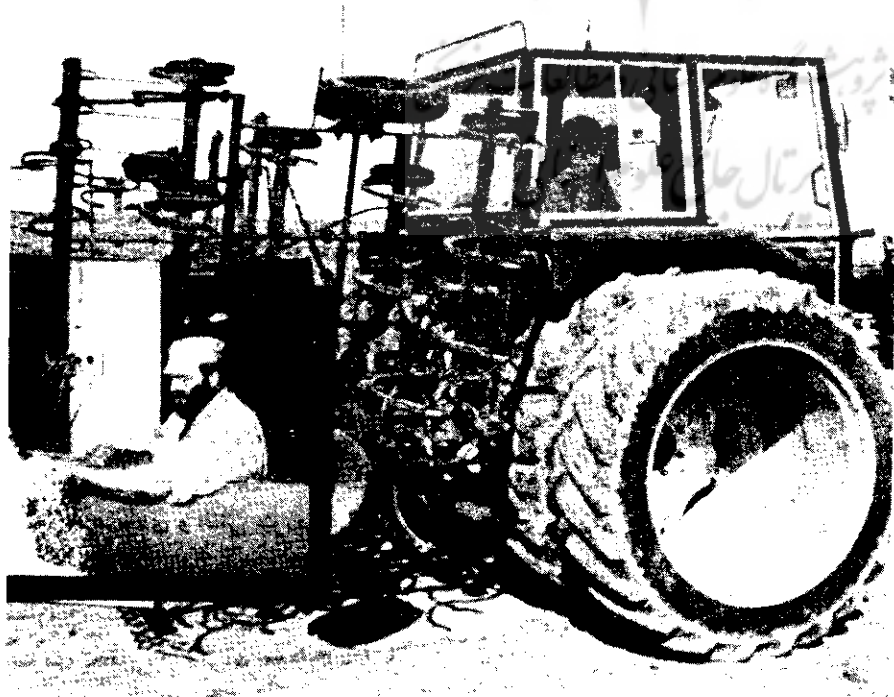
علاوه بر دولت، سازمانهای ما موفق تعاونیها نیز بر آنها نظارت می‌کنند. اتحادیه‌های تعاونی فروش محصولات کشاورزی، اتحادیه‌های تعاونی اعتبارات

کشاورزی و اتحادیه مرکزی تعاونیهای چغندر قند نمونه‌هایی از این سازمانهای مافوق هستند. تعاونیها باید نهاده‌هایی تأسیس کنند که فعالیتهای مربوط به بازرسی را در سازمانهای عمودی انجام دهند. نباید فراموش کرد که بازرسی تعاونیها توسط سازمانهای رده‌های بالاتر آنقدرها مفید نیست.

بازرسی دولتی، که توسط یک سازمان واحد انجام می‌شود، زیرا اعتبارات مربوط انحصاراً از خزانه‌داری کل تأمین می‌گردد، نیز لازم است تا مثلاً هرگاه شکایت خصوصی وجود داشته باشد، به بازرسی اقدام شود.

تعاونیها باید باور کنند که بازرسی به نفع آنها است تا به یاری آن قدرتمندتر شوند و بتوانند در بازار به شیوه‌ای مؤثر رقابت کنند. در واقع تعاونیها باید بدانند که توفیق آنها به بازرسی مؤثر بستگی دارد. یک نهضت موفق تعاونی می‌تواند در اذهان عمومی نگرش مثبت ایجاد کند.

در بسیاری از کشورهایی که تعاونیها پیشرفته‌اند، تأمین مالی آنها از طریق بانکهای تعاونی و شرکتهای بیمه تعاونی تحقق می‌پذیرد. اما در ترکیه هر چند مقررات قانونی تأسیس بانک تعاون تدوین شده، ولی هنوز چنین بانکی تأسیس نشده است.

- تعاونیها باید خودگردان، مددکار خود و در قبال کارهای خود مسئول باشند.

در بازار مشترک اروپا ۲۰ درصد کل جمعیت و ۴۵ درصد نیروهای فعال جامعه در تعاونیها عضویت دارند حدود ۳ میلیون نفر در تعاونیها استخدام شده‌اند. علی‌رغم کاهش تعداد تعاونیهای کشاورزی، عدهٔ اعضاء و حجم معاملات آنها افزایش یافته است. ۵۰ درصد بازار محصولات کشاورزی و ۶۰ درصد فروش این بازار نیز به تعاونیها تعلق دارد.

اگر ترکیه به عضویت کامل بازار مشترک اروپا درآید، وظایف مهمی به تعاونیها واگذار خواهد شد. برای انجام این وظایف لازم است مسایل و مشکلات یاد شده حل و فصل گردد تا بتوان با بازار مشترک اروپا همپایی کرد.

۳- نتیجه

نهضت تعاون ترکیه در حد انتظار ظاهر نشده است. دلایل این عدم توفیق به شرح زیر است:

- فقدان آگاهی مردم از فعالیتهای تعاونی.
- ایجاد تعاونی بدون ضرورت ارائه گزارشهای متقاعدکننده.
- مسایل مالی.
- مسایل مرتبط با آموزش و تحقیق.
- مسئله بازرسی.
- فقدان همکاری بین تعاونیها.

تنها اصل تعاون که در ترکیه رعایت می‌شود، آزاد بودن عضوگیری و اجرای پنج اصل دیگر تعاون به صورتی محدود است.

برای بهره‌برداری کافی از تعاون لازم است اعضای تعاونیها در مدیریت آن دخیل باشند. می‌بایست سیاست تعاون ترسیم گردد، هماهنگی عمودی تحقق پیدا کند، و دولت به اندازه کافی از تعاونیها به صورت مالی حمایت کند. این نوع کمکهای مالی، به انضمام حل مسایل و مشکلات سابق الذکر با همکاری دولت و تعاونیها امکان پذیر است. گذشته از آن، شایسته است تعاونیها با ضوابط تعاونیهای بازار مشترک اروپا اداره شود.

مدیران عامل تعاونیهای اعتبار کشاورزی و تعاونیهای فروش محصولات کشاورزی توسط وزرای مربوط منصوب می‌شوند که این امر با روحیه مردمی حاکم بر تعاونیها مغایرت دارد. لازم است از دخالت شدید دولت در تعاونیها اجتناب شود و اصول خودگردانی و خود تصمیم‌گیری بعنوان مبانی نهضت تعاونی محرز گردد.

۸-۲: فقدان همکاری در بین تعاونیها

یکی از اصول فعالیت تعاونی، همکاری تعاونیها با یکدیگر است. برای آنکه یک تعاونی بتواند به اعضای خود یا جامعه خدمت کند، لازم است با دیگر تعاونیها همکاری فعال داشته باشد. به علاوه می‌بایست برای همین منظور در سطح ملی و بین‌المللی نیز فعال باشد. با اجرای این اصل که عامل توفیق تعاونیها محسوب می‌شود، قدرت رقابت افزایش می‌یابد و تعاونیها به اهداف اجتماعی و اقتصادی خود دسترسی پیدا می‌کنند. برای ایجاد امکانات همکاری بین تعاونیها، لازم است در سطح ملی و بین‌المللی شیوه‌های همکاری عمودی و افقی مورد توجه قرار گیرد. همکاری تعاونیها در ترکیه در سطح مطلوب نیست. چون تا به حال همکاری عمودی تحقق پیدا نکرده، همکاری افقی نیز رضایتبخش نیست به همین دلیل تعاونیها

تواسته‌اند بین تولیدکننده و مصرف‌کننده همکاری لازم را برقرار سازند و برای حمایت از مصرف‌کننده اصول سالم را وضع و برقرار کنند. از این رو اهمیت هماهنگی عمودی به میزان و حدود همکاری تعاونیها و کل نظام تعاونی بستگی دارد.

تعاونیها از نظر سیاستهای اجتماعی در بازار مشترک اروپا وجهه قابل ملاحظه‌ای دارند. ترکیه خواستار عضویت کامل در این بازار شده و اقداماتی نیز صورت گرفته است. اما قوانین تعاونی کشورهای عضو بازار مشترک با یکدیگر متفاوت است. مثلاً در برخی از کشورها قوانین خاصی برای تعاونیها وجود دارد، در حالی که کشورهای دیگر این قوانین را در قانون اساسی یا عمومی خود گنجانده‌اند. با اینهمه موضوعات زیر برای کلیه کشورها حائز اهمیت است:

- تعاونیها باید کاملاً مستقل باشند.
- لازم است تعاونیها بدون دخالت دولت حامی منافع اعضای خود باشند.